

NO SKOLĒNA PAR IDEĀLO PILSONI

“Skolēns, kurš būs apguvis viņam domāto mācību saturu sociālajā un pilsoniskajā jomā, var kļūt par ideālo pilsoni,” pauž Ansis Nudiens.

A. Nudiens ir projekta “Kompetenču pieeja mācību saturā” (Skola2030) sociālās un pilsoniskās jomas mācību satura izstrādes vadītājs. Strādājot pie esošā mācību satura pilnveidošanas, eksperti ir izstrādājuši vīziju par zinošiem, radošiem un atbildīgiem skolēniem – Latvijas patriotiem un pasaules pilsoņiem, kuri aktīvi iesaistās sabiedrības dzīvē, veido labklājīgu, ilgtspējīgu valsti un pasauli. Skolēni, kuriem piemīt prasme būt, būt cilvēciskiem un pieņemt dažādo. Vīzija un pilnveidotais mācību saturs plašākai sabiedrībai tiks nodots vērtēšanā šā gada rudenī. Līdz tam aicinām iepazīties ar ekspertu iecerēm šajā mācību jomā.

Kas ir jomas centrālais elements?

Sociālās un pilsoniskās mācību jomas galvenais fokuss ir sabiedrība. Mācībās bērni un jaunieši izzinās sevi, sabiedrību un apzināsies, ka viņi ir, neatņemama tās daļa un katrai viņu rīcībai ir sekas. Uzskatu, ka, jo veiksmīgāka ir indivīdu sadarbība, jo labāka ir problēmu risināšana sabiedrībā, kopēju mērķu un labumu definēšana.

Kas šodien ir mainījies un kā tas ietekmē mācības skolā?

Mums visiem ir jāmacās dzīvot pasaulē, kas ir nenoteikta. Jau šodien cilvēku darbība visdažādākajās jomās kļūst arvien plašāka un neparedzamāka, un mūsu bērniem nākotnē pašiem būs jārada līdz šim nezināma ekonomiskā, politiskā, sociālā un kultūras vide. Likumsakarīgi arī mainās skolas un mācību process. Mainās skolotāja loma no vienīgā informācijas avota uz mācīšanās virzītāju, atbalstītāju, veidojot attiecības ar skolēniem uz sadarbības pamatiem.

Tie zināšanu un prasmju ieroči, kas agrāk bija 11. klases skolēniem, tagad, pateicoties informācijas tehnoloģijām, bērniem ir pieejami jau 11 gadu vecumā un agrāk. Skolotājam vairs nav pašam jānodod ilgu gadu garumā uzkrātās zināšanas, bet gan jāmaca, ko ar tām darīt, un jāskaidro, kāpēc tās vispār ir nepieciešamas. Gribu uzsvērt, ka mēs neplānojam atcelt zināšanas, bet tām jāklūst fundamentālākām.

Kādas izmaiņas iecerētas sociālajā un pilsoniskajā jomā?

Viss, ko skolēns mācās sociālo zinību un vēstures priekšmetos, atstāj iespaidu uz viņu kā uz sabiedrības locekli. Viņam veidojas tagadnes izpratne, vēsturiskā un pilsoniskā apziņa. Sociālajā un pilsoniskajā jomā mācību saturs tiek rūpīgi caurskatīts katrā vecuma grupā. Iecerēts, ka mācību priekšmeti nemainīsies, bet atšķirsies mācīšanās un mācīšanas pieeja un vecuma posmu sadalījums. Turpmāk arī plānots Latvijas un pasaules vēsturi mācīt kopā un mācību saturā kā sasniedzamo rezultātu skolēnam iekļaut reliģijas izglītību, aptverot ne tikai kristīgo mācību, bet dažādas reliģijas.

Esam iecerējuši, ka skolēni līdz aptuveni deviņu gadu vecumam, sākot no pirmās klases, apgūs apkārt esošo sabiedrību, kas ir lielāka par ģimeni vai bērnudārza grupiņu. Bērni atklās sabiedrībā eksistējošus rakstītos un nerakstītos likumus, ieradumus, tradīcijas, ētiku, kultūru u.tml. Bērni mācīsies dažādus sabiedriskas dzīvošanas pamatelementus, apgūs sadarbošanās un līdzdarbošanās prasmes.

No aptuveni desmit līdz trīspadsmit gadu vecumam skolēni apgūtu sociālās zinības, bet ar uzsvaru tieši uz sabiedrību nacionālajā līmenī, proti, jautājumiem, kas saistīti ar Latvijas ekonomiku, politiku, ētiku un vēsturi. Tā bērniem veidotos nacionālā apziņa un piederības sajūta valstij. Skolēni pētītu Latvijai un sabiedrībai nozīmīgas problēmas un notikumus tagadnes un pagātnes griezumā, piemēram, salīdzinātu valsts pārvaldi un sabiedriskās norises mūsdienās, padomju laikos un 20. gadsimta 20./30. gados.

Projektā paredzam, ka Latvijas un pasaules vēsturi padziļināti skolēni mācītos, sākot no 13 gadu vecuma (līdz šim tas notika gadu iepriekš jeb 6. klasē). Savukārt sociālajās zinībās 13 līdz 16 gadus jauni skolēni apgūtu ekonomiku un politiku, lai

viņiem veidotos pilsoniskuma apziņa. Šajā posmā skolēni mācītos skaidrot faktorus, kas ietekmē vietējās un globālās sabiedrības attīstību un labklājību, bet vēstures notikumus viņi mācītos analizēt un pētīt, izmantojot vēstures pētniecības metodes.

Vidusskolā paredzēts, ka jaunieši pētītu un skaidrotu pasaules notikumu cēloņsakarības pagātnē un tagadnē, modelētu indivīda un sabiedrības rīcību, lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību. Izmantojot starpdisciplināru pieeju, jaunieši analizētu dažādas norises un procesus, un to ietekmi lokālā, nacionālā un globālā līmenī. Vidusskolēni mācībās jau sāktu gatavoties studijām augstskolā un radītu produktus – rakstītu, veiktu pētījumus, modelētu, izstrādātu noslēguma darbus. Visā mācību saturā šajā jomā nozīmīgā apjomā plānots, integrēt tādas būtiskas caurvijas kā sadarbība, līdzdalība un pašvadība.

Kā tiek veidots mācību saturs sociālajā un pilsoniskajā jomā?

Tāpat kā citās jomās, saturu mēs veidojam, par pamatu ņemot lielās idejas. Piemēram, “kas padara cilvēku unikālu un vērtīgu”? Ar šo ideju ir saistīti tādi sasniedzamie rezultāti, kā spēja paust un pētīt savu identitāti, izprast un novērtēt savus un citu pasaules uzskatus, tradīcijas, kultūras mantojumu un inovācijas. Sasniedzamais rezultāts attiecībā pret lielo ideju “vai cilvēki paši sevi pārvalda?”, ir skolēna spēja pamatot, kāpēc cilvēkiem, kopā dzīvojot, ir nepieciešami likumi un vienošanās par sadzīvošanas noteikumiem. Spēja skaidrot, kādas pārvaldes institūcijas pastāv sabiedrībā un kritiski izvērtēt šo pārvaldes institūciju darbību un piedāvāt konstruktīvus priekšlikumus to darbības uzlabošanai u.tml.

Citas lielās idejas skaidrotu, kā cilvēki veido attiecības ar citiem, kā cilvēka rīcība ietekmē sabiedrību (cilvēku kopā būšanu), kā cilvēki rada un patērē resursus, kā viņi plāno pieejamo resursu izlietojumu, kā sabiedrība mainās laikā un kā laiku mērīt un plānot.

Par sociālās un pilsoniskās jomas satura pamatelementiem šobrīd ir izvēlēti indivīds, sabiedrība, vara, saimniecība (īpaši pievēršot uzmanību ilgtspējīgai un pārdomātai resursu vadībai un patērēšanai), kultūru daudzveidība un laiks.